

**UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO
PRAHA**

Bakalářské kombinované studium
2009 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jiří Teraz

Česká republika jako členský stát Evropské unie

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Jiří Víšek

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

2009 - 2012

BACHELOR THESIS

Jiří Teraz

Czech Republic as a member state of the European Union

Prague 2012

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Doc. Jiří Víšek

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Mělníku dne 27.3.2012

Poděkování

Chtěl bych poděkovat panu Doc. Jiřímu Víškovi za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat všem mně blízkým, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá pohledem na Evropskou unii jako na celek. Představuje celou historii EU od vzniku až po současnost. Přináší tak náhled, jakým směrem se bude EU vyvíjet nadále. Popisuje jednotlivé instituce Evropské unie a jejich funkce. Mapuje působení České Republiky v EU od žádosti o přijetí, přes problémy s přijetím Lisabonské smlouvy, po české předsednictví, které hodnotí.

Klíčové pojmy

Evropská komise, Evropská rada, Evropská unie, Evropské společenství, Evropský parlament, Evropský soudní dvůr, funkce předsednictví, předsednictví, předsednictví Rady, Lisabonská smlouva.

Annotation

This bachelor thesis deal with the view of the European Union as a complex. It presents the history of the EU since it's creation to the present. It describes particular institutions of the European Union and their functions. It charts the influences of the Czech republic in the EU from it's membership request, over the problems with ratification of the Treaty of Lisbon, to the czech Presidency of the Council of the European Union, which it also evaluates.

Key words

European Community, The European Union ,European Parliament, European Commission, European Council, The Presidency of the Council of the European Union, \the Presidency/charimanship, Court of Justice of the European Union, The Treaty of Lisbon

Obsah

1. Úvod	8
2. Vznik a vývoj Evropských společenství	9
2.1 Vznik tří společenství	12
2.2 Další vývoj Společenství	13
2.3 Smlouva o Evropské unii	14
3. Instituce Evropské unie	16
3.1 Evropský parlament	16
3.2 Rada EU	17
3.3 Evropská komise	18
3.4 Evropský soudní dvůr	19
3.5 Evropská rada	20
3.6 Další instituce Unie	20
4. Česká republika v Evropské unii	21
5. Lisabonská smlouva	23
6. Předsednictví Rady	27
6.1 Funkce předsednictví	28
6.2 Předsednictví jako reprezentant	29
6.3 Předsednictví jako administrátor a manažer práce Rady	31
6.4 Předsednictví jako mediátor	32
6.5 Předsednictví jako autor politických priorit	36
6.6 Národní politika v předsednictví	39
6.7 České předsednictví	39
6.8 Hodnocení českého předsednictví	41
7. Budoucí směřování evropské integrace	43
8. Závěr	46
9. Seznam použité literatury	47
9.1 Knižní zdroje	47
9.2 Internetové zdroje:	47

1. Úvod

„Raduji se a jsem hrdý na úspěch při znovu sjednocování rozděleného kontinentu. Uvědomuji si však, že je to pouze začátek. Každý ze 455 miliónů obyvatel nové Evropské unie se musí podílet na svatbě, jejíž základy jsme společně položili. Nic není zaručeno. To, čeho jsme dosáhli, není nevratné. Naše spolupráce se bude neustále potýkat s překážkami a problémy.“¹

Důvodem, který mě vedl k výběru tématu pro moji bakalářskou práci byla skutečnost, že se zajímám o Společenství jako takové a chtěl bych toto Evropské společenství přiblížit veřejnosti.

Na téma se zaměřuji především jako na celek.

V úvodní části této práce se snažím přiblížit vznik a vývoj Evropského společenství. Z části se dotýkám také vzniku tří společenství.

Dále se v práci zabývám Smlouvou o Evropské unii.

Ve třetí kapitole se v práci zabývám institucemi Evropské unie, které jsem si rozdělil do podkapitol. V každé podkapitole se věnuji hlavní náplni a funkci jmenovité instituce Evropské unie.

Zmiňuji se také o České republice v rámci Evropské unie.

Čtvrtá kapitola se zabývá podpisem Lisabonské smlouvy a cíli, které k jejímu podpisu vedli.

Dále v práci pojednávám o funkci předsednictví Rady EU a zvláštní pozornost věnuji předsednictví České republiky.

V závěrečné kapitole se práce zaměřuje na budoucí směřování Evropské integrace.

Cílem mé práce je tedy přiblížení a seznámení s Evropskou unií po stránce historického vývoje až po současný vývoj a dále také seznámení s důležitými organizacemi, jejich fungováním a hlavními úkoly.

¹ Z prohlášení Romana Prodiho k 1. květnu 2004 – 1. květen je pro Evropu historickým dnem

2. Vznik a vývoj Evropských společenství

Myšlenka o politickém a ekonomickém sjednocení Evropy byla bezprostředně po skončení druhé světové války. Je to dáno především tehdejší politickou a ekonomickou situací v Evropě.²

„V počátcích evropské integrace byla snaha založit v Evropě po druhé světové válce takové formy hospodářské a politické spolupráce, které by v nezbytné míře reflektovaly stávající situaci poznamenanou a určenou zejména takovými faktory, jako byly:

- změna mocenského postavení ve světě v důsledku porážky Německa, celkového poklesu vlivu dosavadních evropských mocností ve prospěch dvou světových mocností – USA a Sovětského svazu,
- celková poválečná atmosféra naplněná touhou po skutečné demokracii zajištěné jak společným úsilím politickým, tak i konkrétními ekonomickými opatřeními, které by rovněž garantovaly mír a bezpečnost evropských států,
- v neposlední řadě zájmy malých evropských států, které byly navíc oslabeny důsledky války, o posílení svých pozic jako logického výsledku společného politicko-ekonomického úsilí, a tím i postupné perspektivní zabezpečení jejich konkurenceschopnosti ve světovém měřítku.“³

„Koncem 40. let vznikají některé důležité mezinárodní organizace, které vyvíjejí činnost převážně v evropském měřítku. V západní části Evropy je to politická organizace Rada Evropy (1949), zaměřená na ochranu lidských práv a na spolupráci v oblastech mimoekonomických. Novou vojensko-politickou organizací sdružující většinu států západní Evropy, USA a Kanadu se stává Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO; 1949). Státy východní Evropy se sdružují v ekonomické organizaci nazvané Rada vzájemné

² TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie 5. aktualizované vydání*. Praha : Linde Praha, 2006. s. 15.

³ PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)* 4. vyd. Praha : Linde Praha., 2007, s. 25.

hospodářské pomoci (RVHP; 1949) a posléze ve vojensko-politické Organizaci Varšavské smlouvy (1955).⁴

První pokusy o politickou spolupráci se objevovaly již po první světové válce. Politická jednání provázely snahy o zabránění dalším válečným konfliktům.

Po roce 1945 sjednocovací procesy v Evropě znovu ožily. W. Churchill ve svém projevu v Curychu v září 1946 vyzval k vytvoření Spojených států evropských. Evropské státy ještě ale nebyly připraveny na užší politickou spolupráci. Pokud chtěly spolupracovat, tak pouze v ekonomické oblasti - sjednocování jednotlivých trhů evropských států, odbourávání bariér, to byla cesta k prosperitě. Politická spolupráce nebyla na pořadu dne.

Zahraniční politika a bezpečnost - to jsou jedny ze základních atributů národní suverenity. Každý stát si o těchto oblastech chtěl uchovat rozhodovací autonomii.

První vlaštkou v oblasti politické integrace byla smlouva o vytvoření Evropského obranného společenství (EOS) v roce 1952. Byla to reakce na válku v Koreji. Západní mocnosti chtěly posílit své vojenské pozice v Evropě. S vytvořením EOS byl úzce spjat projekt na vytvoření Evropského politického společenství ("Eps"). Budoucnost Eps závisela na tom, jak bude přijat EOS, který již od počátku byl kontroverzním projektem. Projektem EOS zanikly jakékoliv naděje na vytvoření Evropského politického společenství, neboť nebyl přijat.

Zahraničněpolitická oblast stále nebyla smluvně upravena. Členské státy se tento deficit snažily vyřešit různými iniciativami. Jednou z těch nejvýznamnějších byl tzv. Fouchetův plán v letech 1961 - 1962. Byl založen především na mezivládní spolupráci a oslaboval prvky nadnárodní integrace. Byl v rozporu se smlouvou o EHS, která naopak byla postavena na existenci nadnárodních institucí. Fochetův plán se nedočkal pozitivní odezvy ze strany členských států ES.

⁴ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie 5. aktualizované vydání*. Praha : Linde Praha, 2006. s. 16.

V roce 1969 zástupci šesti států Evropského společenství ("ES") na summitu v Haagu vyjádřili vůli pokračovat v politické integraci Evropy. Praktickým projevem této vůle bylo přijetí tzv. Davignonovy zprávy na lucemburském summitu v roce 1970. Tímto okamžikem začala Evropská politická spolupráce ("EPS") v oblasti zahraniční politiky. Základem Evropské politické spolupráce je závazek států ES "...vytvářet a formulovat evropskou zahraniční politiku". Státy vyhlásily ochotu koordinovat politické a hospodářské aspekty bezpečnosti.

Davignonova zpráva jako zakládající dokument stanovila určité základní cíle EPS (harmonizace stanovisek, sjednocování postojů a kde je to možné, společná rozhodnutí) a za tímto účelem vybavila EPS určitými nástroji (konzultační schůzky ministrů zahraničních věcí připravované Politickým výborem složeným z politických ředitelů). Posílení spolupráce zemí Evropského společenství pak znamenalo přijetí druhé Davignonovy zprávy v Kodani v roce 1973. Došlo ke zvýšení frekvence vzájemných porad na úrovni ministrů zahraničních věcí i na úrovni Politického výboru. Členské státy měly více usilovat o společné přístupy. Byla zřízena skupina evropských korespondentů, vytvořen dálkopisný komunikační systém tzv. COREU, který propojoval všechny státy.

K dalšímu zlepšení a zefektivnění koordinace EPS napomohlo vytvoření Evropské rady a Předsednictví na pařížském summitu v prosinci 1974. Evropská rada na svých zasedáních pravidelně projednávala zahraničněpolitické otázky a určovala obecnou orientaci zahraniční politiky členských států. Předsednictví vykonával jeden členský stát a každých šest měsíců přecházelo z jedné členské země na druhou.

Na základě Londýnské zprávy z října 1981 byl vytvořen "orgán Trojky". Jde o spojení tří za sebou jdoucích zemí pro vykonávání funkce předsednictví. EPS byla završena Jednotným evropským aktem (JEA). Smlouva byla podepsána v únoru 1985 v Lucemburku a Haagu.⁵

⁵ podrobněji viz Historie politické spolupráce v Evropě [cit.11.12. 2009]. Dostupné na :

<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/historie_politicke_spoluprace_v_evr_ope/index.html>

2.1 Vznik tří společenství

„Mimořádně významné období pro celkovou perspektivu integračního procesu v západní a dnes možno říci, v celé Evropě je přibližně vymezeno léty 1952 - 1973. Klíčovou roli zde sehrála iniciativa francouzského ministra zahraniční Roberta Schumana, dotýkající se úpravy spolupráce v sektoru uhlí a oceli na základě myšlenek Jeana Moneta, tehdy významného představitele francouzského komisariátu pro plán.“⁶

„Pro poválečný ekonomický vývoj je v mezinárodních obchodních vztazích charakteristický značný protekcionismus. Malá výkonnost evropských národních ekonomik a všeobecný nedostatek vyžadovaly ochranu před vlivy z vnějšku. V mezinárodním obchodě se uplatňují ochranná opatření – cla, další finanční nástroje (daně), jakož i administrativní opatření (omezení vývozu a dovozu).“⁷ To vše má za následek celkový nedynamický ekonomický vývoj.

„Odstraňování překážek vzájemného obchodu a rozvoj hospodářské spolupráce byly úkolem několika mezinárodních organizací. Z univerzálních je třeba uvést především Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD/OCDE) a Všeobecnou dohodu o clech a obchodu (GATT, nyní Světová obchodní organizace – WTO). Evropskou regionální organizací je Evropské sdružení volného obchodu (ESVO/EFTA/AELE).“⁸

Šestice evropských zemí (tzn. první šestka) - Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a SRN zakládá tři nadstátní organizace tzv. Pařížskou smlouvu Evropské společenství uhlí a oceli (“ESUO“) byla podepsána 18. dubna 1951 a po ratifikaci členskými státy vstoupila v platnost 23. července 1952. Platnost smlouvy vypršela 23. července 2002, byla sjednána na 50 let od vstupu v platnost. Dne 25. března 1957 se představitelé ESUO sešli v Římě a podepsali tzv. Římské smlouvy – Smlouvu o Evropském hospodářském společenství (“EHS“) a Smlouvu o Evropském společenství pro atomovou energii (“EUROATOM“).

⁶ CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J. *Evropská integrace – Evropská unie*. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. s.8.

⁷ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie 5. aktualizované vydání*. Praha : Linde Praha, 2006. s. 18.

⁸ tamtéž, s. 18.

V rámci ESUO přenesly zakládající státy poprvé část svých svrchovaných práv na společenství.

2.2 Další vývoj Společenství

„Trojice Společenství fungovala zpočátku jako celní unie a tzv. společný trh, který byl postupně vytvářen v průběhu dvanáctiletého přechodného období. Uvnitř Společenství byla snižována a postupně odbourána cla, rušena kvantitativní omezení obchodu a zakázána daňová diskriminace dováženého zboží.

V polovině 60. let dochází tzv. slučovací smlouvou k vytvoření jednotného systému orgánů všech tří Společenství, aby byla odstraněna zbytečná duplicita, resp.- triplicita.“⁹

V počátku 70. let dochází k rozšiřování členské základny Společenství. V roce 1973 jsou přijaty Velká Británie, Irsko a Dánsko. Desátým členem se v roce 1981 stalo Řecko a dvanáctku doplňují Španělsko a Portugalsko v roce 1985. Po vzniku Evropské unie 1993 byla přijata trojice nových členů a to k 1. lednu 1995: Rakousko, Švédsko a Finsko. Rok 2004 byl mimořádný pro vstup velké skupiny zemí střední a východní Evropy a Středomoří. Evropská unie se rozšířila o další země. Dne 1. května 2004 se staly členy Evropské unie: Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Kypr a Malta). Po přistoupení Rumunska a Bulharska se zvyšuje počet členských zemí na 27.

Na konci 60. let se zdárně rozběhl společný trh. Byl uvolněn pohyb zboží, ekonomicky činných osob, služeb i kapitálu, avšak s omezeními, která byla společnému trhu vlastní.

„Koncem 70. let je však patrné, že vývoj musí pokračovat dalším rozšiřováním uvedených svobod, což se příliš nedařilo. Období druhé poloviny 70. let a počátek 80. let se někdy označuje za období stagnace.

Se vznikem Jednotného evropského aktu v roce 1985 byla vytvořena koncepce jednotného vnitřního trhu, tedy prostoru bez vnitřních hranic, v němž

⁹ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie 5. aktualizované vydání*. Praha : Linde Praha, 2006. s. 19.

je zcela zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Byly také zavedeny nové společné politiky, které představují rozšíření záběru působnosti ES. Tohoto stádia bylo dosaženo v roce 1993.¹⁰

2.3 Smlouva o Evropské unii

Evropská Unie je označení pro celek tvořený členskými státy Evropských společenství, zavedený Maastrichtskou smlouvou (1. 11. 1993). „Hlavní pozornost Evropského společenství byla od roku 1990 zaměřena na jednání o hospodářské a měnové unii a jednání o politické unii. V prvním případě došlo k dohodě o dalším rozvoji jednotného vnitřního trhu v oblasti finanční, který měl vyústit nejen v měnovou unii, ale i v zavedení společné měny euro. V politické oblasti se na jedné straně jednalo o společnou zahraniční a bezpečnostní politiku členských států a v případě vnitřní bezpečnosti o spolupráci v oblastech justice a vnitřních věcí.“¹¹

V důsledku Smlouvy o EU se struktura Unie skládá z těchto tzv. tří pilířů EU:

- I. pilíř, sestávající ze tří zakládajících smluv – ESUO, ES a EURATOM (komunitární charakter).
- II. pilíř, hlava V, pod názvem *Ustanovení o společné zahraniční a bezpečnostní politice* (mezivládní, unijní charakter).
- III. pilíř, hlava VI, pod názvem *Ustanovení o policejní a soudní spolupráci v trestních věcech* (mezivládní, unijní charakter).

Evropské společenství („ES“) se odlišuje od všech ostatních mezinárodních organizací hlavně rysem supranacionality, což znamená, že členské státy Unie předávají v přesně vymezených oblastech (politikách) svoji suverénní pravomoc do rukou celku (Společenství). To pak může v těchto politikách samostatně rozhodovat, neboť platí, že ve vymezených oblastech (a pouze v nich) rozhodují orgány EU s pravomocí vytvářet samostatné

¹⁰ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie 5. aktualizované vydání*. Praha : Linde Praha, 2006, s. 19.

¹¹ PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)* 4. vyd. Praha : Linde Praha., 2007, s. 38.

komunitární právo ES nadřazené národnímu právu členských států. Tento princip supranacionality je doplněn principem subsidiarity, který znamená, že Společenství vyvíjí svoji činnost jen tehdy, pokud není příslušné rozhodnutí činěno na nejnižší národní úrovni.

„Smlouva o EU přinesla tolik nových změn, že bylo nutné po pěti letech provést její revizi v podobě Amsterdamské smlouvy, sjednané 17. července 1997, která vstoupila v platnost 1. května 1999. Další zásadní změny v primárním evropském právu představuje Niceská smlouva podepsaná 26. února 2001, která vstoupila v platnost 1. února 2003.“¹²

„Poté co Česká republika uložila své ratifikační listiny v Římě, byl dokončen poslední formální krok k tomu, aby mohla Lisabonská smlouva¹³ k 1. prosinci 2009 vstoupit v platnost. Dne 19. listopadu 2009 se bude konat mimořádný neformální summit, který rozhodne o obsazení vrcholných funkcí EU, jež na základě smlouvy vznikají. Jedná se o místa předsedy Evropské rady a vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.“¹⁴

¹² PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)* 4. vyd. Praha : Linde Praha., 2007, s. 39.

¹³ podrobněji viz Lisabonská smlouva .[cit. 28.11. 2009]. Dostupné na : http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_cs.htm.

¹⁴ Lisabonská smlouva .[cit. 28.11. 2009]. Dostupné na : http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_cs.htm.

3. Instituce Evropské unie

„Evropská unie je založena na institucionálním systému, který je v celosvětovém měřítku ojedinělý. V rámci tohoto systému členské země pro řešení vymezených otázek delegují část své svrchovanosti na nezávislé instituce, které reprezentují zájmy Unie jako celku, členských zemí i jejich občanů.“¹⁵

3.1 Evropský parlament

Evropský parlament je jediný přímo volený orgán, který zastupuje občany EU a podílí se na legislativním procesu. Od roku 1979 jsou členové Evropského parlamentu voleni v přímých všeobecných volbách, které se konají každých pět let. Poslanci mohou používat při jednání svého národního jazyka. Generální sekretariát sídlí v Lucemburku

Nezastupuje své domovské státy, ale pouze své voliče.

Evropský parlament plní tři hlavní funkce:

1. zákonodárnou pravomoc, kdy v určených případech spolurozhoduje s Radou o schválení právních předpisů ES; dále má pravomoci spolupráce a konzultace,
2. širokou pravomocí disponuje při schvalování rozpočtu Unie,
3. kontroluje činnost Společenství, dohlíží na Radu EU a má právo schvalování nominace evropských komisařů.

Parlament je orgánem, který vykonává demokratickou kontrolu nad celou Unií. Má pravomoc rozpustit Komisi tak, že jí hlasováním vysloví nedůvěru. Jmenuje předsedu a členy Komise. Kontroluje řádné řízení a uplatňování politik EU, zkoumá zprávy Účetního dvora a klade Komisi a Radě písemné a ústní dotazy. Demokratická kontrola je nadále posílena právem všech občanů

¹⁵ CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J. *Evropská integrace – Evropská unie*. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. s.29.

Unie podávat k EP petice a vytvořením institutu veřejného ochránce práv jmenovaného EP.¹⁶

3.2 Rada EU

Rada EU dříve Rada ministrů je spolu s Komisí a Evropským parlamentem součástí základního institucionálního trojúhelníku Evropské unie. Jedná se o rozhodovací orgán EU s výkonnými a hlavně zákonodárnými pravomocemi, reprezentující členské státy. Skládá se z jednoho zástupce každého členského státu na ministerské úrovni.

Je nestálým kolektivním orgánem vyjadřujícím zájmy samotných členských států.

Každého zasedání Rady se účastní jeden ministr z každého členského státu. Ti se scházejí podle oblasti působnosti, např. Rada pro životní prostředí je tvořena 27 ministry životního prostředí. Pokud se projednává zahraniční politika, dostaví se na zasedání ministři zahraničních věcí všech členských států. Pokud se projednává zemědělství, budou to ministři zemědělství a tak dále.

Rada v jakémkoliv složení plní 6 hlavních funkcí:

- schvaluje právní akty,
- koordinuje hospodářské politiky členů EU,
- jménem EU uzavírá smlouvy s jednotlivými státy nebo mezinárodními organizacemi,
- společně s Parlamentem schvaluje rozpočet Unie,
- rozvíjí Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku,
- koordinuje spolupráci v oblasti justice a vnitřních věcí.

Rada EU rozhoduje na základě jednomyslnosti, kvalifikovanou většinou nebo jiným zvlášť stanoveným způsobem. Rozhoduje rovněž o přijímání nových členů a rozpočtu.

Směřování Rady významně ovlivňuje předsednický stát. V pozici předsedajícího státu Rady Evropské unie se postupně střídají členské státy. Předsednictví trvá po dobu šesti měsíců v předem stanoveném pořadí.

¹⁶ podrobněji viz. TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie 5. aktualizované vydání*. Praha : Linde Praha, 2006. s. 45-49.

Předsednictví v Radě hraje významnou roli v organizaci práce této instituce, zejména ve vytváření podnětů pro legislativní a politická rozhodnutí. Úkolem je pořádat a řídit všechny schůze, včetně četných pracovních skupin, a zprostředkovávat kompromisy – tedy cílevědomě posunovat činnost Rady EU kupředu. Pro zachování kontinuity řízení a jasné vnější reprezentace EU spolu tři po sobě jdoucí předsednické státy spolupracují (minulí, současný, budoucí). V otázkách vnějších vztahů dále spolupracují tři instituce: ministr zahraničních věcí předsedající země, vysoký zmocněnec pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a Komise resp. komisař (ka) pro vnější vztahy.¹⁷

3.3 Evropská komise

Orgánem, který reprezentuje zájmy Společenství je Komise. V minulosti byla označována jako Komise, po Maastrichtu jako Komise Evropských společenství, aby bylo vyjádřeno omezení jejích pravomocí na Společenství, tedy pouze na první pilíř Unie. Dnešní oficiální název je Evropská komise. Sídlem je Brusel a část aparátu pracuje v Lucembursku.

Komise je orgánem výkonným, iniciativním a kontrolním s širokými pravomocemi. Její funkce proto připomínají funkce vlády v soustavě orgánů státu. Je to instituce ryze komunitární, tedy právně nezávislá na členských státech.

Komisi tvoří 27 členů, každý je z jednoho státu EU na pětileté funkční období. Komisaři jsou jmenováni po dohodě mezi členskými zeměmi a schválení ve funkci Evropským parlamentem. Každý z komisařů má svou oblast, za kterou zodpovídá – ochrana spotřebitele, obchod, zemědělství atd.

Komise plní čtyři hlavní funkce:

1. předkládá návrhy nových právních norem. V rámci prvního pilíře je právo iniciativy Komise monopolní,
2. dohlíží na plnění smluv Evropské unie s cílem zajistit, aby legislativa ES byla v členských státech aplikována správně a v dohodnutém

¹⁷ PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)* 4. vyd. Praha : Linde Praha., 2007, s. 47.

časovém harmonogramu, aby všichni účastníci jednotného trhu mohli využívat svých práv,

3. je výkonným orgánem Unie, který iniciuje a řídí různé politiky. Spravuje rozpočet Unie,
4. řídí a vyjednává mezinárodní smlouvy jménem členských států (např. jednání v rámci WTO).

Hlavním úkolem Komise je zajistit volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob po celém území Unie. Komise také přímo dohlíží na uplatňování práva Společenství. V případě jejich neplnění může Komise podat u Soudního dvora žalobu na stranu, která neplní své povinnosti, aby ji donutila jednat v souladu s právními závazky.¹⁸

3.4 Evropský soudní dvůr

Jde o nejvyšší instanci v oblasti evropského práva. Je vázán pouze evropským právem. Zajišťuje dodržování evropského práva při výkladu a provádění evropského práva primárního i sekundárního.

Nese také odpovědnost za jednotnost výkladu a aplikaci evropského práva a dále kontroluje legalitu rozhodování Rady EU a Evropské komise.

Rozhoduje o tzv. předběžných otázkách z oblasti práva ES/EU, vznesených národními soudy členských států Unie. Soudní dvůr má pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se výkladu smlouvy, o platnosti a výkladech aktů přijatých orgány EU a Evropské centrální banky, výkladech statutů subjektů zřízených aktem Rady, pokud tak tyto statuty stanoví.

Má právo udělovat na doporučení Komise pokuty státům, které nesplnily závazek vyplývající z Římských smluv čl. 171. Dle smlouvy z Nice má Soudní dvůr vždy po jednom soudci z každého členského státu.

Soudní dvůr se skládá z 27 soudců a 8 generálních advokátů, kteří jsou jmenováni společnou dohodou vlád členských států na dobu 6 let. Soudci volí ze svého středu předsedu Soudního dvora na funkční období tří let. Soud zasedá v plénu nebo v senátech složených ze tří či pěti soudců. Generální

¹⁸ PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)* 4. vyd. Praha : Linde Praha., 2007, s. 49.

advokáti jsou určeni k nápomoci soudu. Jejich úkolem je veřejně poskytovat odborné, nezávislé a nestranné stanovisko k projednávanému případu. Jejich úkolem je sloužit pouze právu a spravedlnosti nezávisle na členských státech.¹⁹

3.5 Evropská rada

Byla zřízena v roce 1974. Sdružuje hlavy států nebo předsedy vlád členských států Unie a předsedu Evropské komise za účasti ministrů zahraničí a členů Evropské komise. Do institucionálního rámce Společenství byla zahrnuta Jednotným evropským aktem z roku 1986 jako orgán odpovědný za základní politická rozhodnutí a určování nových směrů evropské integrace.

Její role je výrazně politická s hlavním úkolem vytyčovat politickou a ekonomickou strategii pro činnost Společenství. Schází se nejméně dvakrát ročně a její jednání jsou známá pod označením evropský summit.²⁰

3.6 Další instituce Unie

Mezi další instituce Unie patří: Evropský účetní dvůr, Evropská centrální banka, Hospodářský a sociální výbor, Výbor regionů, Evropská investiční banka, Evropský ombudsman.²¹

¹⁹ PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)* 4. vyd. Praha : Linde Praha., 2007, s. 52.

²⁰ tamtéž, 47.

²¹ podrobněji viz CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J. *Evropská integrace – Evropská unie.* Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004.

4. Česká republika v Evropské unii

„Česká republika požádala o členství v Evropské unii v lednu 1996. Podpisem smlouvy o přistoupení skončilo dlouhé vyjednávání, které začalo v roce 1998 a bylo ukončeno na zasedání Evropské rady v Kodani v prosinci 2002. Smlouva o přistoupení má formu jedné smlouvy o přistoupení všech deseti zemí, které se mají stát členskými státy EU. Konstrukce smlouvy zajišťuje navázání smluvních vztahů nejen mezi stávajícími a novými členskými státy, ale i mezi novými členskými státy navzájem.“²²

Česká republika vstoupila 1. května 2004 do Evropské unie, která dosáhla vysokého stupně integrace. Již v roce 1968 byla vytvořena celní unie, v roce 1993 byl vytvořen jednotný vnitřní trh a v roce 1999 hospodářská a měnová unie. Dne 1. ledna 2002 senahradila jednotná měna euro v 11 členských státech Unie. V roce 2009 se rozrostla o 16 zemí eurozóny. Rozvíjí se společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie. Postupně se vytváří evropská obranná politika. Značně se pokročilo na cestě k vytvoření společného evropského prostoru svobody, bezpečnosti a práva.

Začlenit se do vysoce integrované Evropské unie je pro nové členské státy velmi náročné.²³

Pro státy střední a východní Evropy, které se c začlenily po studené válce do Evropského společenství. Pro tento vstup bylo cílem zajistit zejména právní a institucionální podmínky pro vstup do Evropské unie. Stěžejním v tomto procesu je dosažení slučitelnosti národního práva těchto zemí s evropským právem, tj. právem Evropských společenství a s právem Evropské unie (Právo ES/EU) a splnění dalších kritérií označovaných za tzv. Kodaňská kritéria. Tato kritéria přístupu k Evropské unii byla stanovena na zasedání Evropské rady v Kodani ve dnech 21. – 22. června 1993. Politickým memorandem České

²² ČERNOCH, P. a kolektiv autorů: *Česká republika v Evropské unii Přínosy a náklady* : Asociace pro studium mezinárodních vztahů, 2004. s.5.

²³ tamtéž, .s.58.

republiky k žádosti o přijetí do Evropské unie z ledna 1997 pak česká vláda všechny tyto podmínky akceptovala. Mezi tyto podmínky patřily:

- stabilní demokratický systém, ochrana lidských práv, respektování práv menšin,
- zda jde o fungující tržní ekonomiku schopna se vypořádat s konkurenčními tlaky a tržními silami uvnitř EU,
- začlenění legislativy EU do národní legislativy, převzít závazky z členství, ztotožnit se s cíli politické, hospodářské a měnové.²⁴

Vstup do Evropské unie je bezesporu spojen s omezením suverenity vstupujícího státu. Unie má totiž svůj právní řád, vlastní orgány a instituce, které jsou nadány pravomocí přijímat právní akty závazné pro čl. státy, má vlastní systém soudů atp. Naopak, pro komparaci, vstup do NATO není spojen s žádným omezením nebo ohraničením národní suverenity či jejím přesunem na alianční organizace.

²⁴ podrobněji viz. TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie 5. aktualizované vydání*. Praha : Linde Praha, 2006. s. 45-49.s. 284-287.

5. Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva si klade za cíl zpřehlednit právní úpravu EU, poskytnout EU právní subjektivitu, upravit fungování institucí EU s cílem zefektivnit rozhodovací proces a zvýšit akceschopnost EU na mezinárodní úrovni. Dokument má transformovat EU tak, aby byla schopna reagovat na nové výzvy a jevy spojené s nástupem globalizace jako jsou např. mezinárodní terorismus, energetická bezpečnost, klimatické změny a zajištění trvale udržitelného rozvoje. V rámci vnitřní reformy má dojít k posílení demokratických mechanismů ve fungování EU a celkovému širšímu zajištění práv občanů EU. V duchu předchozích smluv o ES/EU se i Lisabonská smlouva hlásí k tradici evropských hodnot a ke kulturnímu, náboženskému a humanistickému odkazu, a potvrzuje roli procesu sjednocování Evropy jako důležitého prvku pro zachování míru a spravedlnosti na evropském kontinentu.

Samotný dokument se skládá z Preambule a dvou hlavních částí - změny Smlouvy o Evropské unii, změny Smlouvy o založení Evropského společenství (nově přejmenované na Smlouvu o fungování Evropské unie). Text je zakončen obecnými a závěrečnými ustanoveními. Ke smlouvě je připojeno 12 protokolů a 53 deklarácí.²⁵

Po neúspěchu Smlouvy o Ústavě pro Evropu („Ústavy EU“) odmítnuté referendy v Nizozemsku a Francii v roce 2005, se hlavy států a předsedové vlád 27 členských států shodli na textu „Lisabonské smlouvy“,²⁶ prezentované jako *conditio sine qua non* hladkého fungování Unie 27 členských států, posílení vlivu Unie na světové scéně a odpovědnosti čelit výzvám 21. století.

²⁵

<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/lisbontreaty/lisbon-constitution.html>

²⁶ Plný název stávajícího textu zní „Navrh Smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství“. Během červnového jednání Evropské rady se o budoucí smlouvě začalo hovořit jako o „Smlouvě reformní“. Vzhledem k místu jejího podpisu se – v souladu s dosavadní praxí – používá označení Lisabonská smlouva.

Říjnový neformální summit nejvyšších představitelů členských států v Lisabonu završil tvorbu textu Lisabonské smlouvy připravené mezivládní konferencí zahájenou 23. července 2007. Konference jednala na základě mandátu, na němž se dohodla Evropská rada o měsíc dříve.

Text Lisabonské smlouvy byl slavnostně podepsán 13. prosince 2007 v Lisabonu nejvyššími představiteli 27 členských států, čímž byl zahájen proces jeho ratifikace v jednotlivých členských státech. Způsob ratifikace je vnitřní záležitostí každého členského státu a záleží jen na jeho ústavních pravidlech, zda bude Smlouvu ratifikovat parlament, nebo zda bude k ratifikaci nutno vyhlásit referendum. Předpokládalo se, že tento proces by měl být ve všech členských státech ukončen během roku 2008, tak aby Smlouva mohla vstoupit v platnost 1. ledna 2009 před volbami do Evropského parlamentu. Tento časový termín se dodržet nepodařilo.

Většina členských států Evropské unie se rozhodla ratifikovat Lisabonskou smlouvu na půdě národních parlamentů. Pouze Irové se rozhodli pro referendum o smlouvě. K Lisabonské smlouvě se vyjádřili v referendu dne 12. června 2008 - a řekli NE.

Aby mohla irská vláda referendum opakovat, požadovalo Irsko po EU záruky. Summit Irsku přislíbil zachovat vlastního evropského komisaře, dále zaručil neutralitu Irska, daňovou autonomii a nezpochybňování ustanovení irské ústavy týkající se práva na život, vzdělání a rodiny.

O formě záruk, ke které se vedla dlouhá debata, rozhodlo zasedání Evropské rady ve dnech 18. - 19. 6. 2009. Záruky byly schváleny ve formě mezivládní dohody, která nepodléhá ratifikaci v žádném členském státě EU. Výsledná forma irských záruk tak měla vyloučit pokusy o oživení volání po nové ratifikaci Lisabonské smlouvy v členských zemích EU.²⁷

Na základě jednání s českým předsednictvím stanovilo Irsko 24. června termín konání druhého referenda na 2. října. V opakovaném referendu Irové Lisabonskou smlouvu schválili.

²⁷ <http://www.euroskop.cz/810/sekce/co-je-to-predsednictvi/>

Ratifikace Lisabonské smlouvy nebyla jednoduchá ani v Německu. Nakonec dne 25. září 2009 Lisabonskou smlouvu prezident Horst Köhler podepsal.

V Polsku prezident Lech Kaczyński podmiňoval podpis dokumentu kladným výsledkem referenda v Irsku. Po zveřejnění výsledků irského referenda smlouvu slavnostně podepsal 10. října 2009.

Schvalovací proces v České republice byl podmíněn schválením obou komor Parlamentu ústavní většinou. Pro smlouvu tedy musí hlasovat tři pětiny poslanců i senátorů. Ratifikace smlouvy skončí tehdy, až jí podepíše prezident ČR.

Schvalovací proces v České republice pozdržel Senát, který se na podnět Evropského výboru obrátil na Ústavní soud a požádal ho o přezkoumání smlouvy. Ústavní soud se zaměřil především na šest částí smlouvy – část o předání pravomocí na evropskou úroveň, možnost měnit způsob rozhodování v Radě EU z jednomyslného na většinový (členské státy tím ztrácí právo veta), druh schvalování Listiny základních práv EU a její právní závaznost pro Českou republiku. Ústavní soud ČR dne 26. 12. 2008 rozhodl, že Lisabonská smlouva není v rozporu s Ústavou České republiky.

Dne 16. 2. 2009 schválila Poslanecká sněmovna ČR Lisabonskou smlouvu. Přijetí dokumentu podpořilo svým hlasem 125 ze 197 přítomných poslanců. Poslanecká sněmovna však schválení podmínila přidáním usnesení, v němž se poslanci ohradili a zamítli jakékoliv snahy o zrušení Benešových dekretů a poválečného majetkového vyrovnání.

Zahraniční výbor Senátu 10. 2. 2009, stejně jako v lednu výbor pro záležitosti EU, navrhl projednání smlouvy až po schválení novel. Ty zamezují předání rozhodovacích kompetencí z členských států na unijní úroveň, aniž by souhlasily obě komory parlamentu. To znamená tzv. vázaný mandát vlády.

Vázaný mandát vlády přijali poslanci 19. 3. 2009, senátoři se připojili 6. 5. 2009 a stejný den schválili přijetí Lisabonské smlouvy 54 hlasy, které dalo 79 přítomných senátorů.

Senátoři, kteří dokument nepodpořili, okamžitě ohlásili, že jej opět napadnou u Ústavního soudu. Žádali prezidenta republiky,

aby s podpisem smlouvy zatím počkal. Pod žádost, kterou senátoři předložili 29. 9. 2009 se podepsalo 16 senátorů za ODS a místopředsedkyně Strany svobodných občanů Liana Janečková. Návrh u Ústavního soudu navrhoval nejen přezkoumání Lisabonské smlouvy, ale zpochybnili i soulad Římské smlouvy o založení společenství a Maastrichtské smlouvy o hlubší integraci unie s ústavní charakteristikou ČR jako svrchovaného státu.

Ústavní soud dne 3. 11. 2009 rozhodl, že dokument je v souladu s českou ústavou. Prezident republiky Václav Klaus jej podepsal v ten samý den. Svůj podpis však podmínil výjimkou pro Česko z listiny základních práv EU. Ta mu byla zaručena na evropském summitu 29. 10. 2009, výjimka by měla být včleněna do textu přístupové smlouvy Chorvatska k EU.

6. Předsednictví Rady

Lisabonská smlouva si klade za cíl zpřehlednit právní úpravu EU, poskytnout EU právní subjektivitu, upravit fungování institucí EU s cílem zefektivnit rozhodovací proces a zvýšit akceschopnost EU na mezinárodní úrovni. Pro Radu to bude znamenat, že dojde ke změně v systému národního předsednictví a k úpravě hlasovacích pravidel²⁸

Předsednictví Rady se příliš nezmění, zůstane půlroční rotace, kdy předsedající země řídí všechny sestavy Rady s jedinou výjimkou: Radě pro zahraniční záležitosti předsedá vysoký představitel pro zahraniční záležitosti, který je zároveň místopředsedou Komise a zajišťuje tak jednotný postup obou orgánů v zahraničně politických záležitostech. U rotujícího předsedání v Radě však Smlouva požaduje koncepční spolupráci i odpovědnost tří států: předsedající vláda spolupracuje s vládou, od které předsedání převzala a s vládou, která tuto funkci v následujícím pololetí přebírá.

Lisabonská smlouva tak vytváří zajímavý systém pěti předsednictví vrcholných výkonných orgánů Unie, kterými jsou: předseda Evropské rady s mandátem na dva a půl roku, skupina tří členských států, které tvoří po dobu roku a půl předsednický tým, jeden členský stát z této skupiny, který po dobu šesti měsíců Radě přímo předsedá, dále vysoký představitel pro zahraniční politiku, který předsedá Radě ministrů zahraničních věcí a zároveň je místopředsedou Komise, jeho funkční období není předem definováno a nakonec předseda euroskupiny volený na dva a půl roku.²⁹ V tomto systému však zůstává jaksí „ve vzduchu“ postavení předsedy vlády, který předsedá po šest měsíců všem sestavám Rady s výjimkou zahraničních věcí. Nese za celou vládu odpovědnost za úspěch předsednictví. Jednotlivým sestavám Rad se zodpovídají příslušní ministři jeho vlády, ale on sám jako osoba se vlastně účastní pouze jednání Evropské rady jako jeden z dalších 26 ministerských

²⁸ Informační kancelář evropského parlamentu – od Ústavy k Lisabonu. Cit. .Dostupné na <http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/lisbontreaty/lisbon-constitution.html?search-element=podepsali>

²⁹ Jde o další originalitu unijního systému. Euroskupina je definována jako neformální setkání ministrů s euroměnou, kteří diskutují o otázkách spojených se zvláštní odpovědností, kterou sdílejí v oblasti jednotné měny. Komise se jednání účastní. Navzdory její neformální povaze je přímo ve smlouvě stanoveno, že euroskupina volí svého předsedu na dva a půl roku. (Protokol č. 15 ke Smlouvě o fungování EU.)

předsedů vlád jednotlivých zemí. Pak samozřejmě nelze vyloučit možnost střetů mezi prezidentem Evropské rady a premiérem vlády předsedající v Radě.³⁰

6.1 Funkce předsednictví

Podíváme – li se na funkce předsednictví z historického hlediska, je jeho neukotvenost doložitelná nejen na jeho principech, ale především na genezi a obsahu funkcí předsednictví. Funkce předsednictví se vygenerovaly z aktuálních potřeb EU. Vágní vymezení předsednictví v primárním právu a vývoj, který se dosáhl pomocí nelegislativních dohod, reaktivní vývoj předsednických funkcí předurčily. Fiona Hayes-Renshaw a Helen Wallace upozorňují, že vývoj jednotlivých funkcí také ovlivňuje soutěživost mezi státy a snahu odlišit své předsednictví od ostatních. Stejně tak i snaha malých států dokázat, že rovný přístup k výkonu předsednictví má své opodstatnění. Byly to právě ony, které jako první v roce 1976 přidělily předsednictví tyto funkce: 1. manažer Rady, 2. reprezentant Společenství v zahraničních vztazích, 3. programový iniciátor, 4. vyjednaváč dohod, 5. administrátor, 6. kolektivní reprezentant Rady.

Martin Westlake a David Gallway doplňují tyto funkce o další, kterou nazvali funkcí čestného vyjednaváče a tu odlišují od funkce vyjednaváče dohod. Tyto funkce doplňuje v roce 1984 Jean – Louis Dewost o funkci arbitra politických konfliktů. Jiný pohled na věc přináší Jonas Tallberg a Ole Elgsrom ti rozdělení funkcí předsednictví zjednodušili do čtyř bodů: 1. administrace a řízení práce Rady, 2. určování politických priorit, 3. vyjednávání, 4. reprezentace Rady

„Kontroverzně chápána je národní funkce předsednictví, kterou je rozuměno, že předsednictví může posloužit jako prostor pro obhájení národních zájmů či národní pozice. Tuto funkci přisuzuje předsednictví explicitně Adriaan Schut či Philippa Sherrindton. Implicitně ji pak očekává Martin Westlake a David Galloway, kteří uvádějí, že předsednictví představuje

³⁰ PELTRÁM, A. a kol.: Evropská integrace a Česká republika, Praha, 2009, s. 71.

pro členský stát možnost, jak prosadit své politické priority. Časté jsou také poznámky uvádějící, že předsedající stát, jakkoliv se může snažit o neutralitu a nestrannost, je stále členem jednání v Radě, v níž má své zájmy.³¹

Schout klade velký význam národnosti při předsednictví, to znamená, že v jeho podání má předsednictví nepatrně odlišný význam. Adrian Schout a Sophie Vanhooacker souhlasí s přidělením čtyř funkcí předsednictví, podávají je však jiným způsobem.

Již bylo zmíněno, že názory se liší především vahou, kterou přiřkládají jednotlivým funkcím. Adrian Schout a Sophie Vanhooacker uvádějí, že zásadním kritériem je zejména charakter předsednického státu. Vlivné státy, ale i ty s velkými ambicemi tradičně vybírají nejdůležitější a nejkontroverznější témata a jsou nepřehlédnutelní v reprezentaci EU. Co se týče malých států, ty během předsednictví spoléhají na vyvážený výkon všech funkcí a politicky citlivější funkce spíše upozadují.

Předsednické funkce jsou navzájem komplexně provázány a hranice mezi nimi jsou prostupné. Podle Adriana Schouta a Sophie Vanhooackerové se jednotlivé funkce navzájem podporují, nebo odporují. U některých funkcí je možné obojí a záleží jen na předsednickém státu, který z nich převáží. Přímo ukázkovým příkladem je vztah mezi funkcí iniciační a funkcí vyjednávače. „Potenciálně velmi konfliktním fenoménem je národní rozměr předsednictví, který výrazně komplikuje například funkci vyjednávače či promotéra priorit.“³²

6.2 Předsednictví jako reprezentant

Předsedající země zastupuje v rámci vztahů uvnitř EU Radu, ve vnějších vztazích pak reprezentuje celou EU. Za poslední dvě desetiletí prošly obě reformy reprezentace značným vývojem: Transformace Evropské politické spolupráce do Společné zahraniční a bezpečnostní politiky zvýšila nároky na rozsah vnějšího zastupování. Vzestup vlivu Evropského parlamentu

³¹ KONIOK, P. Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí: Masarykova universita v Brně, 2008.s.45.

³² KONIOK, P. Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí: Masarykova universita v Brně, 2008.s.47.

na politické rozhodování v EU přinesl naopak větší tlak na reprezentaci Rady v rámci Unie, protože v Evropském parlamentu získala důležitého partnera. Vedle klasických diplomatických aktivit – zahraniční a bezpečnostní politiky – dnes tato oblast zahrnuje například také společnou obchodní politiku, politiku pomoci rozvojovým zemím, určité segmenty politiky životního prostředí a problematiku rozšiřování EU. V neposlední řadě funguje předsedající země jako reprezentant Rady ve vztahu k ostatním unijním institucím a také k ostatním členským státům EU. Schopnost předsedající země zastupovat EU vychází ze dvou zdrojů. Jednak z kvality a kvantity diplomatického personálu, jednak z respektu, jemuž se daná země těší na mezinárodní scéně. Funkce reprezentanta je pro mnohé státy, zvláště pak pro ty malé (včetně České republiky), v průběhu předsednického období nejnáročnějším úkolem. Působení předsednictví ve vztahu k vnějším subjektům je podmíněno řadou faktorů. Vnější reprezentace předsednictví je ovlivněna třemi skupinami proměnných: a) strukturální aspekty (například velikost státu, zahraničněpolitická orientace, zkušenosti atd.), b) vztahy k dalším důležitým aktérům, které ovlivňují zahraniční politiku EU (jedná se především o Komisi, EP a Vysokého představitele pro SZBP), c) forma přístupu, kterou daný předsedající zvolí (na mysli se má styl vedení: buď zahraniční politiku EU vede jako jednoznačný a nekompromisní vůdce, jenž má o své roli jasnou a sebevědomou představu, nebo se prezentuje především jako lídr-vyjednaváč, který každého zahraničněpolitického kroku dosahuje po pečlivém hledání kompromisu v rámci EU). Úkoly předsednictví jako vnějšího reprezentanta EU specifikuje č. 18 Smlouvy o EU v platném znění: Hlavním úkolem předsedající země je zastupovat

EU v záležitostech společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Podle téhož článku je předsednictví rovněž zodpovědné za provádění rozhodnutí přijatých v rámci SZBP a v zásadě zastupuje Unii v mezinárodních organizacích a na mezinárodních konferencích. V politické praxi se tak od předsednictví vyžaduje, aby sjednocovalo postoje členských zemí EU na zahraniční a bezpečnostní politiku, plnilo funkce zastupování EU na mezinárodní oficiální scéně (například při jednáních s USA či Ruskem), zajišťovalo spolupráci Rady

s Vysokým zmocněncem pro SZBP a také spolupráci Rady s Evropským parlamentem na poli zahraniční politiky. Za účelem zajištění kontinuity a konzistence reprezentační funkce zavedla Amsterdamská smlouva tzv. trojku, která je tvořena: ministrem zahraničních věcí předsednické země, vysokým zmocněncem pro SZBP, členem Evropské komise odpovědným za vnější vztahy. V rámci vztahů uvnitř EU reprezentuje předsednictví Radu především v poměru ke Komisi a Evropskému parlamentu. Jestliže má být předsednictví úspěšné a efektivní, musí předsedající stát s institucemi EU spolupracovat. Toto pravidlo vyplývá nejen z provázanosti všech unijních institucí, ale také z podstaty rozhodování v rámci EU, kde je naprostá většina unijních rozhodnutí postavena na bázi konsensu.³³

6.3 Předsednictví jako administrátor a manažer práce Rady

„Administrace a řízení schůzí Rady je nejstarší funkcí předsednictví. Podle Fiony Hayes-Renshaw a Helen Wallace je funkce manažera Rady pro předsednictví klíčová a podle její úspěšnosti je předsednictví posuzováno. Bezproblémové a efektivní vedení jednání a jejich příprava jsou totiž důležitými předpoklady například pro úspěšné vyjednávání či prosazování priorit předsednictví.“³⁴

Z počátku předsedající stát především organizoval a řídil oficiální schůzky Rady, časem se tato funkce prohloubila. Zásadní funkcí pro předsedající stát je řídit práci celé rady, a to ve všech jejích podobách i soustavu výborů a pracovních skupin. Ty jsou důležité pro její legislativní proces. Předsedající stát také organizuje jednání Evropské Rady, které se koná z pravidla na jeho území a doprovází ho spousta doprovodných akcí. Mezi povinnosti manažerské práce patří také zajištění efektivního posunu legislativních položek mezi jednotlivými úrovněmi rady a strukturace a moderování jednání.

Funkce předsednictví jsou vzájemně provázané. To dokládá Organizační funkce jako její základní rys. Jak již bylo uvedeno, úspěšné zvládnutí organizační funkce je nezbytné k úspěšnému vyjednávání v Radě a prosazování

³³ Principy a funkce předsednictví. Cit. .Dostupné na

³⁴ KONIOK, P. Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí: Masarykova universita v Brně, 2008.s.47.

priorit. Neméně důležitá je provázanost organizační funkce s funkcí reprezentanta Rady EU v institucionálním prostředí EU. To lze chápat jako nastolení úspěšné spolupráce mezi EK a GS Radou. Předsednictví, které se dostatečně nevěnuje komunikaci s ostatními institucemi, má velice ztíženou pozici při organizaci jednání. V tomto případě je nejdůležitější spolupráce s GS Radou.

Předsedající, který by měl vystupovat neutrálně a vytvářet konsensus a národní zájem předsedajícího státu, je klíčoví při jednání Rady EU, ale stejně tak i při jednání ostatních pracovních skupin. Předsedající a zástupce národní delegace není tatáž osoba a jejich spolupráce je nejdůležitějším aspektem úspěchu.

Z pohledu Rady EU můžeme manažerské a administrátorské úkoly předsednictví rozdělit do dvou složek. Do první spadá kvalitní příprava jednání na všech úrovních, do druhé efektivita jednání. Tato složka je závislá na platném Jednacím řádu Rady EU.

Na zcela jiné úrovni se odehrává příprava akcí, jež mají neformální charakter a konají se na území předsedajícího státu. Akce tohoto typu nespádají pod Jednací řád a asistuje při nich GS. Zcela odlišný je i způsob přípravy ER, zcela zvláštní rozměr organizační funkce jsou doprovodné a kulturní a společenské akce, které předsednictví již tradičně doprovází.

6.4 Předsednictví jako mediátor

Stejně jako ostatní politické funkce, tak i vyjednávací role předsednictví není obsažena v žádném dokumentu primárního práva. Přesto předsednictví je klíčovým aktérem při vytváření dohod a kompromisů v politickém systému EU. Tuto významnou roli mu zajišťuje používání formálních i neformálních nástrojů.

V počátku integračního procesu plnila vyjednávací roli Komise, ta byla považována za neutrální. Na počátku 60. let došlo k přesunu vyjednávacích kompetencí z Komise na předsednictví a tak předsednictví přebralo tuto důležitou roli. Za převratný lze považovat Lucemburský kompromis. Kladený důraz na jednomyslnost v rozhodování Rady ministrů a nedůvěra vůči supraracionalismu vedlo k logickému vyústění a přesunutí

vyjednávací pravomoci na předsednictví. K další změně došlo v 80. letech. Vzrůstající počet členských států měl za následek, že pro předsednictví bylo čím dál těžší udržet neutrální pozici. Postupem času bylo předsednictví přinuceno na funkci vyjednávače úplně rezignovat a místo ní se soustředit na roli autora politických priorit.

„Kromě konotování pozice EK lze identifikovat několik dalších důvodů nárůstu významu vyjednávání pro předsednictví. V první řadě dochází v ES/EU k neustálému nárůstu počtu členských států a tím i potenciálních třecích ploch. Zatímco ve společnosti šesti států bylo blízkých zájmů většina, protože členské státy k sobě měly socio-kulturně, ekonomicky či historicky velmi blízko, v heterogenní komunitě 27 států je pravděpodobnost velkého počtu diametrálně odlišných pozic obrovská.“³⁵

Jednomyslné hlasování bylo nahrazeno hlasováním kvalifikovanou většinou. Vzhledem k počtu států a k velmi vysokému prahu kvalifikované většiny, kterého musí být v Radě dosaženo, se nejedná o fundamentální změnu. Změna hlasovacího systému znamenala také změnu taktiky vyjednávání. Dříve se usilovalo o nalezení všeobecně přijatelného kompromisu, nyní v systému kvalifikované většiny se vytváří vítězné koalice.

Vyjednávání v Radě je náročnější a stává se stále důležitějším se zvyšujícím se nárůstem projednávané agendy. Chod EU se neomezuje nelegislativními kroky. EU je dnes charakteristická snahou o koherenci mezi jednotlivými agendami. Omezená role EK znamená přenos odpovědnosti na úřadujícího předsedu.

Výstupy formální, ale i neformální strategie vyjednávání lze označit za politický kompromis. To znamená, že předsednictví je schopno pomocí neformálních nástrojů předkládat v souvislosti s projednávanou legislativou návrhy řešení, které nejsou vázány původní pozicí EK. „V mezivládní agendě, kde EK neinicuje má předsednický kompromis povahu základní vyjednávací

³⁵ KONIOK, P. Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí: Masarykova universita v Brně, 2008.s.73.

pozice. Logika předsednického kompromisu není formálně zakotvena, předsednictví je ovšem v tomto směru respektováno. „³⁶

Předsednictví nevyjednává jen v rámci rady EU, ale také jako mluvčí Rady při jednání s dalšími institucemi EU. Jonas Tallberg to označil jako dvouúrovňový (vzájemně propojený) vyjednávací proces. První úroveň vyjednávání probíhá mezi zástupci členských zemí v Radě, druhá pak probíhá mezi unijními institucemi a to především mezi trojicí Komise, Rada, EP. Při jednání na obou úrovních se taktiky vyjednávání liší a používají se při nich odlišné nástroje. Při meziinstitucionálním vyjednávání předsednictví musí přihlídnout ke své roli reprezentanta. Tento mandát vznikl konsensem Radě.

„Podle Adriaana Schouta a Sophie Vannhoonacker lze v souvislosti s výkonem předsednictví a jeho vyjednávací funkci definovat určité ideální postupy vyjednávání. Důležitými faktory, které předsednictví musí při jejich zaujetí vyhodnotit, jsou zejména povaha tématu, reputace předsednické země, potenciál alternativních mediátorů a politická citlivost vyjednávané problematiky.“³⁷

Důležité je zmínit odlišný charakter vyjednávání v různých úrovních Rady. V pracovních skupinách se klade minimální důraz na politickou motivaci a představy státu jsou řízeny zejména expertními a technickými východisky. Zatímco na úrovni výborů a zejména v ministerské rovině, vyjednávací proces výrazně ovlivňuje politická proměnná. Zcela specifická jednání probíhají na úrovni ER. To souvisí s řešením zásadních problémů, do kterých je zapojeno více dílčích sektorů. Předsednictví musí zvládat všechny úrovně jednání a být připraveno na jejich provázanost. Transfer dokumentů totiž nepostupuje vždy směrem zdola nahoru. Jedná se především o vztah mezi ministerskou úrovní a nižšími strukturami Rady.

³⁶ KONIOK, P. Předsednictví Rady EU:příběh půlstoletí: Masarykova universita v Brně, 2008.s.74.

³⁷ KONIOK, P. Předsednictví Rady EU:příběh půlstoletí: Masarykova universita v Brně, 2008.s.74

Formální nástroje

Od roku 2002 má předsedající stát silnou oporu v Jednacím řádu Rady při plnění vyjednávací funkce. Součástí Jednacího řádu Rady se stal manuál jak pro přípravu jednání Rady, tak pro jeho řízení. Jednací řád Rady z roku 2008 předsednictví nabízí možnosti, které lze použít k dosažení kompromisu. Hlavním je omezení počtu členů delegace členského státu při jednání. Následuje určení pořadí projednávaných otázek a určení délky času diskuse. Předsednictví tak může kalkulovat s únavou jednotlivých delegací. To samé platí o pravomoci vyvolat diskusi během jednání, určovat pořadí řečníků a délky jejich vystoupení.

Jednací řád z roku 2006 umožňuje žádat jednotlivé delegace členských států o zaslání písemného stanoviska návrhu na změnu přílohy či diskusního příspěvku a žádat delegace členských států se stejným postojem o jeho prezentování jen jednou delegací.

Tyto možnosti mohou na první pohled působit jako pouhé formality a zcela slabé mechanismy procedurální kontroly. Jejich pomocí však lze dosáhnout vítaného konsensu. Při jednomyslném hlasování je nutná jednomyslná shoda. Vysoká míra konsensu je nutná i při hlasování kvalifikovanou většinou. V současné době činí 73,9% hlasů v radě EU. Předsednický stát je povinný dle platné úpravy primárního práva brát v potaz počet členských států, které musí návrh podpořit a eventuelně také jejich populační sílu.

Neformální nástroje

Na rozdíl od formálních jsou neformální nástroje těžko rozpoznatelné. Při výkonu předsednictví se taktiky vyjednávání při jednání v Radě liší. Každý z předsednických států volí vlastní strategii vyjednávání. Faktem však zůstává, že předsednické státy k dosažení shody používají i neformální nástroje. Za neformální jsou považovány, protože nejsou uvedeny v Jednacím řádu rady.

6.5 Předsednictví jako autor politických priorit

Iniciační funkce předsednictví patří k jedné z nejmladších předsednických kompetencí. Na začátku integračního procesu se institucionalizované vedení nezdálo důležité. Existovalo dost silných osobností, které určovaly vývoj. Agendu integrace z počátku zaštitovala dlouhá léta Komise. Vlády členských států neměly jednotlivou, nebo kolektivní pravomoc iniciovat návrhy legislativy společenství. Smlouva o EHS, kterou se předpokládal vznik celní unie, dala směr společenství. Předsednictví se zabývalo pouze administrativními a procedurálními úkoly.

Rada začala zaznamenávat nárůst vlivu v 60. a 70. letech minulého století. V těchto letech se sepsaly první programové dokumenty, které měly podobu nesystematických a těžko předvídatelných cílů předsednictví. Předsednické státy považovaly tyto dokumenty za silný nástroj k ovlivňování chodu ES. Toto přání však zůstalo nevyslyšeno.

„Vzrůstající iniciační potenciál předsednictví a jeho neucelená podoba se odrazila také v reformních návrzích 70. let 20. století. Na potřebu sestavovat a prezentovat program předsednictví explicitně poukázala zejména zpráva tří moudrých mužů v roce 1979, která navrhovala, aby každý předsednický stát v budoucnu představil svůj program. Program předsednictví se měl pohybovat v intencích priorit ER a měl mít jasnou strukturu. Program by tak obsahoval nové, stávající a opakující se otázky spadající do agendy Rady. Program měl být k dispozici všem členským státům stejně jako poradním a jiným orgánům. Předsednický stát by pak na konci funkčního období informoval Radu o svých výsledcích, úspěších či problémech při implementaci programu. Do tvorby programu mělo být zapojeno také následné předsednictví a program měl být konzultován s EP.“³⁸

Ač návrhy tří moudrých mužů měli logické i smysluplné opodstatnění, dopadly stejně jako všechny reformní pokusy v té době a nesetkaly se s podporou. Vývoj iniciační funkce předsednictví se dočkal výrazné změny v polovině 80. let, kdy se předsednictví stalo vedoucí silou Rady,

³⁸ KONIOK, P. Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí: Masarykova universita v Brně, 2008.s.83.

koordinátorem agendy jednotlivých Rad, výborů a pracovních skupin. Předsednictví tak získalo důležitou roli při vytváření agendy, na úkor Komise. Iniciační role předsednictví však postrádá vymezení svých práv a povinností, protože nevyplývá z primárního práva, což se nezměnilo ani po jeho revizi v 80. a 90. letech 20. století. Na konci 80. let uzavřely členské státy dohodu, o tom, že předsednický stát bude vytvářet půlroční program. Tím se zefektivnila příprava jednání a předávání mandátů.

V polovině 90. let nárůst agendy evropské integrace měl za následek, že neukotvená funkce předsednictví se stala neudržitelnou. Počet jednání v Radě vzrostl přibližně o polovinu. Předsednictví tak bylo nuceno vybírat, které body jsou politicky důležité a preferovat je. Další příčina je v nárůstu počtu členských států EU a konsekventním nárůstu heterogenity, zvláště s rozšířením směrem na východ.

Programovou funkci předsednictví se podařilo poměrně jasně vymezit až na summitu ER v Seville v roce 2002. Dosavadní zavedená praxe, kdy předsednictví před nástupem do funkce prezentovalo roční program, se diametrálně změnila.

„ Úkolem víceletého programu bylo zajistit rámec a harmonogram pro implementaci odsouhlasených priorit a specifických cílů. Současně měl reagovat na vzniklé situace jak uvnitř, tak vně EU. Víceletý strategický program měl být specifikován ročními pracovními programy, které pro kalendářní rok měla vytvářet příslušná předsednictví. Je nutné zdůraznit, že roční program měl vycházet jak z iniciativy jednotlivých předsednických států, tak zároveň měl reflektovat priority vzešlé z politického dialogu s EK. Předsednické státy nebyly při vytváření programu, tedy při tvorbě priorit a určování směru Unie, zcela suverénní.“³⁹

První roční strategický program, který pokrýval období od ledna 2003 do prosince 2006, byl přijat v prosinci 2002. Od začátku roku 2007 přešlo předsednictví na tak zvaný režim trojek, ten utváří program na 18 měsíců. Jako první státy představily svůj program v roce 2006 Německo, Portugalsko a Slovinsko. Vytváření víceletých programů bylo také zahrnuto v roce 2002 do

³⁹ KONIOK, P. Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí: Masarykova universita v Brně, 2008.s.84

interních dokumentů Rady, přesněji do jednacího řádu. Zůstala v něm i po novelizaci v roce 2004. V roce 2006 proběhla prozatím poslední novelizace, ve které se zohledňuje vytváření osmnáctiměsíčního programu Rady EU.

Představenství své priority realizuje dvojicí dokumentů. Jedním z nich je již zmiňovaný osmnáctiměsíční program rady, ten schvaluje GAERC jeden měsíc před začátkem předsednictví prvního státu z následující trojice. Každé předsednictví však nadále prezentuje vlastní půlroční program, ten se ovšem musí pohybovat v intencích osmnácti měsíčního programu.

Osmnáctiměsíční program představuje pro předsednictví spíše symbolické než reálné omezení. Jak široký je jeho záběr je nejlépe patrné na případě Německa, Portugalska a Slovinska počínaje diskusí ústavní smlouvy, která pokrývá všechny oblasti evropské integrace. „Osmnáctiměsíční program pro německé, portugalské a slovinské předsednictví si za hlavní priority určil:

- a) Pokračování v diskusi o institucionální a konstituční reformě EU
- b) Implementaci Lisabonské strategie
- c) Dokončení vytvoření společného prostoru volného pohybu osob
- d) Zintenzívnění spolupráce v zahraničněpolitických aktivitách EU.⁴⁰

Na německém předsednictví z roku 2007 lze nejlépe sledovat úzkou provázanost osmnáctiměsíčního programu s půlročním. Německá vláda si jako své klíčové priority vytyčila obnovení debaty o ústavním procesu EU a problematiku⁴¹ klimatických změn a energetické politiky.

Cílem debaty o ústavním procesu EU byla ustavní smlouva. Dokument, který by byl reflexí dosaženého stavu. Ve druhé z německých priorit se předsednictví snažilo o zaujetí stejného postoje všech členských států k problémům změny klimatu a globálního oteplování pro období po roce 2012. Německá vláda apelovala na snížení energetické závislosti Evropy a zvýšení podílu využívání obnovitelných zdrojů. Další body německého předsednictví

⁴⁰ KONIOK, P. Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí: Masarykova universita v Brně, 2008.s.85.

byly bezpečnost EU, aktivní zahraniční politika a podpora legislativy zvyšující ekonomickou konkurenceschopnost při udržení sociální soudržnosti Evropy.

6.6 Národní politika v předsednictví

Přestože je předsednictví rady EU primárně vztahováno k EU a její agendě, podcenit nejde ani jeho vnitrostranický význam. Vzhledem ke komplexnosti úkolů, jež jsou s předsednictvím spjaty, je patrné, že půlroční mandát představuje pro konkrétní zemi nejen sumu příležitostí, ale především povinností. Řada autorů a materiálů přitom zdůrazňuje, že dlouhodobá a pečlivá příprava je nezbytnou podmínkou pro úspěšný výkon předsednictví. Šest předsednických měsíců je pouze vrcholem pomyslného ledovce. Příprava a následná evaluace výsledků předsednictví zpravidla zabere několik let.

Z hlediska národní politiky má předsednictví dvě základní roviny. V první řadě se jedná o technokratický rozměr, k jehož složkám patří především příprava předsednictví, jeho organizace a prezentace. Druhý úhel pohledu lze zaměřit na potenciál vnitrostranických zisků, které předsednictví přináší jak ve smyslu vlivu na veřejnost, tak v souvislosti s aplikací ziskového know-how.

6.7 České předsednictví

Česká republika se předsednictví v Radě EU ujala 1. ledna 2009. Přípravu českého předsednictví od roku 2007 koordinoval Útvar místopředsedy vlády pro evropské záležitosti při Úřadu vlády, který vedl vicepremiér Alexandr Vondra.

Česká republika byla po Slovinsku teprve druhým „novým“ členským státem, který měl možnost řídit Radu Evropské unie. České předsednictví také „vyšlo“ na výročí 20 let od pádu železné opony a páté výročí historicky největšího rozšíření Evropské unie, jehož součástí byla i Česká republika.

Šestiměsíční české předsednictví tvořilo součást 18 měsíčního předsednického „tria“ Francie, České republiky a Švédska - Praha tak 1. ledna

2009 převzala předsednictví od Paříže a 30. června 2009 ho předala do Stockholmu.⁴²

Český Premiér Mirek Topolánek a vicepremiér Alexandr Vondra⁴³ představili priority a pracovní program českého předsednictví 6. ledna 2009 v Praze. Podle požadavků obsažených ve Slavnostní deklaraci o Evropské unii z roku 1983 musí každá nastupující předsednická země formulovat nejen program, ale i cíle, které chce během šesti měsíců naplňovat. Hlavní priority českého předsednictví byly tři "E": ekonomika, energetika a Evropa ve světě.⁴⁴ Tyto priority vznikly ve spolupráci s Francií a Švédskem v rámci tzv. tria, které mělo za úkol vytyčit program EU na osmnáct měsíců.⁴⁵

Motto českého předsednictví „Evropa bez bariér“ vyjadřuje Česká republika vůli k odstraňování zbývajících překážek mezi členskými státy Evropské unie (EU), zejména v oblasti vnitřního trhu – volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu, včetně komplikovaných právních předpisů EU i členských států.

Tyto překážky totiž plně nedovolují využít potenciálu jednotlivých států, ani Evropské unie jako celku. Motto zároveň vyjadřuje otevřenost Evropy navenek, vůči celému světu.⁴⁶

Během celého předsednictví řídila Česká republika přes 3000 zasedání na různých úrovních v ČR v Bruselu i jinde v Evropě a ve světě. Každý pracovní den se orientačně konalo cca 25 jednání, které řídí čeští úředníci i diplomaté. V Kongresovém centru Praha proběhlo zhruba 80 jedno až třídních zasedání, někdy i více během jednoho dne. Od ledna do června 2009 se zúčastnilo předsedajících akcí 30 tisíc zahraničních delegátů.

Přes 65 akcí bylo tlumočeno (na největší akci 80 tlumočnicků ve 28 tlumočnických kabinkách). Pro roky 2007-2009 bylo na předsednictví vyčleněno z Všeobecné pokladní správy 1,9 mld. Kč. Na předsednictví se podílelo cca 1500 českých úředníků, z toho 338 bylo nově vytvořených

⁴² <http://www.euroskop.cz/112/sekce/ceske-predsednictvi---uvod/>

⁴³ Poslanecká sněmovna vyslovila nedůvěru vládě Mirka Topolánka 24. března 2009. Novým premiérem byl 9. ledna 2009 jmenován Jan Fišer, vicepremiér a ministr zahraničí Jan Kohout.

⁴⁴ Více na <http://www.euroskop.cz/349/sekce/priority-predsednictvi/>

⁴⁵ <http://www.euroskop.cz/349/sekce/priority-predsednictvi/>

⁴⁶ <http://eu2009.cz/cz/czech-presidency/presidency-motto/motto-predsednictvi-481/index.html>

pracovních míst. Českou republiku navštívilo během předsednictví zhruba 30 000 zahraničních návštěvníků, převážně diplomatů, politiků a ministrů.⁴⁷

Samostatnou kapitolou českého předsednictví, byly události, které se během něj odehrávali na domácí politické scéně. Hlavní událostí, která byla nejen v českých médiích, ale dokonce i v mnoha zahraničních médiích, prezentována jako ostuda a velký neúspěch předsednictví, se stal pád vlády. Ten iniciovala opozice koncem března 2009. Vláda padla téměř nejtěsnějším poměrem hlasů 101 ku 96. Předseda opoziční ČSSD navrhoval, aby vláda a tedy i premiér předsednictví dokončili v demisi. Tato varianta se posléze ukázala jako neprůchozí a předsednictví pokračovalo pod vedením tzv. úřednické vlády v čele s premiérem Janem Fišerem.

Široká veřejnost byla přesvědčena, že pád vlády velice uškodí České republice v jejím vnímání ostatními členskými státy. Všechny ostatní státy skutečně na pád české vlády pohlíželi zcela kriticky.

Ovšem zkušenosti z předsednictví Dánska, Francie a Itálie, které také během něj přišli o vládu poukazují na skutečnost, že změny nejdůležitějších postav v řízení státu možné jsou. To že během českého předsednictví padla vláda byla tedy velmi nepříjemná událost, ale na průběh jednotlivých akcí to nemělo vliv.

6.8 Hodnocení českého předsednictví

Na začátku roku 2009 sklidilo české předsednictví kladné ohlasy. Vděčilo za to zejména své aktivitě při řešení problému s ruským plynem. Nikdo od něho nečekal takovou diplomatickou ofenzívu. Pozdě se ovšem objevila informace, že Rusko na možnost vzniku této krize upozorňovalo už na sklonku roku 2008. Ovšem v tu dobu předsednický stát, tedy Francie situaci podcenila a nevěnovala ji pozornost. České předsednictví neustále poukazovalo na energetickou bezpečnost, a to i po zažehnutí krize. Stále viselo ve vzduchu napětí mezi dodavateli a těžaři plynu, tedy mezi Ruskem a Ukrajinou. Bylo za

⁴⁷http://www.eu2009.cz/assets/czech-presidency/programme-and-priorities/achievements/cz-pres_cisla_cs.pdf

potřebí uklidnění a stabilizování vztahu mezi oběma státy. Nabízela se možnost založení konsorcia firem z EU a Ukrajiny. Ty by měli na starosti přepravu plynu přes ukrajinské území. Vše překazila hospodářská krize. Ta měla za následek úpadek zájmu o energetiku. Rusko tak nakonec s přispěním Rakouska vstoupilo do maďarské ropné společnosti MOL a tím získalo kontrolu nad Nabuccem. Jedná se o plynovod, který jediný nevede ruským územím.

Sporným okamžikem byla Černého Entropa. Jednalo se o kontroverzní výstavu v budově Justus Lipsius v Bruselu. Setkala se však s obrovským úspěchem, alespoň co se návštěvnosti týče. Většina národů přijala tuto výstavu s humorem. Obrovská návštěvnost neupadala, a to až do předčasného ukončení výstavy. Tímto dle mnohých nešťastným způsobem se Černý rozhodl protestovat proti pádu vlády.

Při řešení hospodářské krize bylo české předsednictví chváleno za obhajobu a dodržování tržních principů a jeho neustálé proti protekcionalistickému postoji. I přesto levice a Francie předsednictví kritizovala, že dělá příliš málo.

Důležitým mezníkem pro hodnocení českého předsednictví je pád vlády. Tím jsme se přidali k trojici států (Dánsko, Francie a Itálie) ve kterých potkal vlády v době předsednictví stejný osud. V Bruselu panoval strach, zda Česká republika své předsednictví dokončí. Přes toto všechno je mnohdy druhá polovina předsednictví hodnocena pozitivněji. Především Francie si druhou polovinu pochvalovala. Největší uznání si však vydobyli čeští diplomaté, na ty se pěla chvála ze všech stran.

České předsednictví se také velkou měrou přičinilo o dokončení ratifikace Lisabonské smlouvy. Ta mohla vstoupit v platnost ještě do konce roku 2009. Klíčové bylo přijetí irských záruk v červnu roku 2009. Evropská rada tak otevřela cestu k opakování referenda v Irsku. To pak následně umožnilo dokončení její ratifikace ve všech sedmadvaceti členských státech. České předsednictví zaznamenalo úspěch, i co se týče otázky rozšíření EU. Tomu nezabránilo ani dočasné zastavení přístupových rozhovorů s Chorvatskem, které zavínil jejich spor se Slovinskem o přístup k moři. České předsednictví se zasadilo o posouzení Černoohorské přihlášky Komisi a přijalo

příhlášku k členství v EU od Albánie. Velkého posunu směrem vpřed se také dosáhlo ve vyjednávání o členství s Tureckem.

Největším kritikem českého předsednictví byla Francie. Není se čemu divit, Francie předsedala Evropské unii před Českou republikou a ráda by v něm pokračovala i nadále. Ze strany francouzského prezidenta Sarkozyho dokonce proběhly snahy o jakési dvojčlenné předsednictví, ale to Česká republika nedovolila a dala hned od začátku najevo, že celé předsednictví bude probíhat pod jeho taktovkou. Pomohla tomu také neoficiální dohoda s prezidentem Sarkozym, že bude mít na starosti středomoří.

Druhým nejkritičtější státem bylo Německo. A to zejména díky Martinu Schulzovi. Tento vedoucí poslanců v europarlamentu dokonce prohlásil české předsednictví za vůbec nejhorší v historii. Nejvíce ho jako socialistu pobouřil proslov premiéra Topolánka, který ve svém posledním projevu ve Štrasburku označil ČSSD za viníka dění v České republice.

Česká republika na předsednictví vyčlenila 3,75 miliardy Kč, podařilo se však ušetřit a předsednictví stálo Českou republiku 3.43 miliardy Kč.

7. Budoucí směřování evropské integrace

Dánsko se od 1. ledna 2012 ujímá na šest měsíců předsednictví v Radě EU. Cílem dánských politiků je stmelit a posílit Unii, která v současné době čelí nemalým výzvám.

Dánsko se ujalo předsednictví, které potrvá do června roku 2012. S ostatními členskými státy chce předsedající Dánsko vyvést EU z ekonomické krize a dopomoci jí k opětovnému růstu.

Čtyři hlavní priority dánské vlády se týkají ekonomiky, růstu, životního prostředí a bezpečnosti.

Dánové budou dohlížet na opatření zaměřených na správu ekonomických záležitostí a historicky první hodnocení rozpočtu členských států. Na urychlení reform, jejichž cílem je zpřísnění regulace finančního sektoru.

Hodlá též otevřít evropským podnikům cestu na nová odbytiště, zejména na základě smluv o volném obchodu s Japonskem, Indií a Tuniskem.

Ochrana životního prostředí

Dánové se chtějí věnovat směrnicím o energetické účinnosti, energetickému plánu do roku 2050 a sedmému akčnímu programu pro životní prostředí. Nadále se chce věnovat otázkám ochrany životního prostředí, energetiky a boje proti změně klimatu.

Bezpečnost

Předsednictví chce zlepšit řízení ochrany vnějších hranic EU z důvodů nedávných událostí v severní Africe a přílivu imigrantů směrem k hranicím Unie. Chce posílit systém volného pohybu osob v Schengenském prostoru a dokončit společenský evropský azylový systém.

V oblasti v rozšiřování EU hodlá Dánsko pokračovat v jednáních s Islandem a Tureckem. Začít rozhovory s Černou Horou a dokončit jednání o kandidatuře Srbska.

Plán Komise na příští rok se zaměřuje na posílení hospodářského růstu, reformu finančního sektoru a upevnění pozice EU na mezinárodní scéně.

Komise chystá na příští rok 129 nových iniciativ. Důraz bude klást na již schválené iniciativy, ale i na ty, o kterých se teprve jedná.

O zvrácení současného nepříznivého hospodářského trendu hodlá zavést komise nová opatření a obnovit důvěru v evropskou ekonomiku.

Komise se v roce 2012 soustředí na dokončení finančních reforem, které již byly předloženy.

Na zvýšení důvěry investorů chystají nová opatření. Plán jak zrušit daňové ráje, vytvořit moderní systém DPH. Jenž by měl pomoci v boji proti podvodům a snížit administrativní zátěž pro malé podniky. Komise rovněž přijde s návrhem, které mají zamezit zneužívání finančních prostředků EU.

Zvýšení hospodářského růstu a tvorba pracovních míst

Cílem je pomoci členským zemím vypořádat se se současnými společenskými a hospodářskými otázkami. K urychlení a oživení kontextu

světové finanční krize. Je třeba prohloubit hospodářskou integraci pro posílení růstu a vzniku nových pracovních míst v Evropě.

Také budou předloženy plány, které mají pomoci mladým uchazečům o zaměstnání, kteří se nechtějí při hledání práce omezovat na svou zemi původu.

V oblasti EU na světové scéně bude ve středu zájmů nové pojetí vztahů Unie se sousedními státy. EU se bude snažit, aby rozvoj nečlenských zemí východní Evropy a severní Afriky probíhal ve znamení míru a prosperity.

Poslední překážky, které bránily Srbsku začít přístupové rozhovory o vstupu do EU, padají. V Bruselu se během konce března roku 2012 začne zřejmě jednat s Bělehradem.

Kdy by se Srbsko mohlo stát členem EU? Patrně se tak stane nejdříve v roce 2015, možná i později.

Chorvatsko rozšíří řady členských států již příští rok. Srbsko by mělo být třicátou členskou zemí, pokud se jí stan také Island. Velká část Srbů si spojení s Evropskou Unií nepřeje a raději by zůstala mimo jakékoliv bloky. Mnohem raději by viděli srbského spojence spíše s Ruskem.

Potvrzení kandidatury Bělehradu přitom předcházela minulý týden dohoda mezi srbskými a kosovskoalbánskými politiky. O tom jak budou na společných hranicích obě strany vycházet.

Česká republika je mezi zeměmi, které nejvíce prosazují, aby se se Srbskem začalo jednat.

8. Závěr

Již před druhou světovou válkou najdeme jisté integrační tendence. Nejznámějším projektem je asi mírový projekt Jiřího z Poděbrad, nicméně nemůžeme opomenout ani snahy o mocenskou integraci Karla Velikého, Napoleona I. či Adolfa Hitlera.

Po roce 1945 byla Evropa ve velmi špatné ekonomické i politické situaci. Lidé toužili po míru, stabilitě a hospodářském růstu. Musela se nejdříve vyřešit otázka hospodářství a jeho obnovy, pak stabilizace poměrů po válce. A co bude s Německem? V roce 1946 přišel W. Churchill s myšlenkou vytvořit Spojené státy evropské.

Historie vzniku Evropského společenství je důležitá pro pochopení celé myšlenky Evropské unie. Dnes má tato myšlenka stejně tak jako kdysi a určitě stejně tak jako v budoucnu mnoho odpůrců, ale zcela jistě ještě mnohem více příznivců.

Stejně tak i v České republice je většina příznivců, ale skupina odpůrců se postupem času rozrůstá.

Přínos mé práce spatřuji v seznámení široké veřejnosti s vnitřním chodem Evropské unie. Pozici, kterou v ní zastává a také plány, které má Evropská unie v blízké budoucnosti realizovat. Doufám, že má práce pomůže ke zvýšení zájmu o Českou republiku jako členském státě EU.

9. Seznam použité literatury

9.1 Knižní zdroje

CIHELKOVÁ, E. JAKŠ, J. *Evropská integrace – Evropská unie*. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004, s.396 ISBN 80-245-0854-0

ČERNOCH, P. a kolektiv autorů: *Česká republika v Evropské unii Přínosy a náklady* : Asociace pro studium mezinárodních vztahů, 2004, s. 164 ISBN 80-903409-1-1

PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)*. 4. vyd. Praha : Linde Praha, 2007. 512 s. ISBN 978-80-7201-686-0

TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie 5. aktualizované vydání*. Praha : Linde Praha, 2006, s.287 ISBN 80-7201-631-8

ZBÍRAL, R. *Teorie a praxe vyjednávání v Radě evropské unie* Brno : Masarykova universita, 2008, ISBN 978-80-210-4806-5

PITRVÁ, M. *Institucionální struktura Evropské unie*. Brno : Masarykova universita, 1999, ISBN 80-210-2237-X

KONIOK, P. *Předsednictví Rady EU : příběh půlstoletí*. Brno : Masarykova universita, 2008, s. 173 ISBN 978-80-210-4765-5

9.2 Internetové zdroje:

Lisabonská smlouva .[cit. 28.11. 2009]. Dostupné na:

<http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_cs.htm> 13.1.2012

Historie politické spolupráce v Evropě .[cit. 11.12. 2009]. Dostupné na :

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/historie_politicke_spoluprace_v_evrope/index.html 5.3.2012

<http://www.euroskop.cz/810/sekce/co-je-to-predsednictvi/> 17.1.2012

<http://eu2009.cz/cz/czech-presidency/presidency-motto/motto-predsednictvi-481/index.html> 2.2.2012

<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/lisbontreaty/lisbon-constitution.html?search-element=podepsali> 19.12.2012

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jiří Teraz

Obor: Sociální a masová komunikace

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Česká republika jako členský stát EU

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh:48

Počet titulů české literatury a pramenů: 7

Počet internetových zdrojů: 5

Vedoucí práce: Doc. Jiří Víšek